

ПЕРЕДПАТА на „РУСЛАНА“

вносить: в Австрії:

на цілий рік 24 К
на пів року 12 К
на чверть року 6 К
на місяць 2 К

За границею:

на цілий рік: зі щоденною висилкою 7 доларів або 14 рублів; з висилкою двічі в тижні 6 доларів або 12 рублів; з висилкою що суботи 5 доларів або 10 руб. Поодиноке число по 10 сотиків.

Телефон Редації ч. 1484.

Конто почт. щадниці ч. 98.704.

РУСЛАН

християнсько-суспільний дневник.

„Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми сердце і віра руска“ — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских свят о 5 год. по полудни. — Редакція, адміністрація і експедиція „Руслана“ при ул. Хмельовского ч. 15, и 1. поверх. Експедиція місць в Агенції Соколовского в п. о. — жи Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попередню засторогу.

Рекламація лише неопечатані в вільні від порта. — Оповістки звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в „Надісланим“ 40 сот. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки

Політичне і парламентарне положенє в Угорщині.

(X) Недавно, як ми звіщали, послідувала в Угорщині зміна міністерства, др. Лукач обняв керму правительства намість гр. Куена-Гедерварія, відбула ся отже зміна осіб, однак положенє політичне і парламентарне не змінилось. З програмової заяви міністра-предсідника др. Лукача, виголошеної 29. цвітня в соймі, виходить, що правительство держить ся тої самої системи, котра в Угорщині безнастанно викликувала важні переселеня, а др. Лукач не сказав в ній нічого нового.

Справдешним бігуном, около котрого в Угорщині повинно тепер все обертати ся, наколи має там послідувати дійсна поправа, єсть в борча реформа і тому можна було сподівати ся, що др. Лукач не обмежить ся до повторюваня сказаного вже про сь справу его попередниками, котрі не думали щиро про полагоду сеї справи. Др. Лукач знов зазначив засаду, що через розширене виборчого права не має бути нарушений „історичний характер“ і „національна єдність“ угорської держави.

В Угорщині уважають себе Мадяри „політичною нацією“, котра єдино має право представляти угорську державу, коли тимчасом в дійсности угорська держава не є одноцілою народною державою (Nationalstaat), але державою народностей (Nationalitätenstaat) і поки справедливою реформою виборчою не буде усунена кривда заповідана всім немадярським народностям, не можна нам сподівати ся дійсної поправки відносин і їх тривалого уладженя.

Розв'язка „угорського питання“ є такою самою невідкладною konieczною, як мирне уладженє взаємин між Німцями в Чехах, між Поляками і Русинами в Галичині. Станувши однак на такім становищі, як его попередники, др. Лукач не висловив ся також

ясно про виїмковий стан в Хортиї і самовільне панованє правительственного комісаря Куваа.

Таке становище міністра-предсідника др. Лукача спричинило, що він зустрінув ся з тими самими перепонами в соймі, що й его попередники і тепер приневолений розпочати знов боротьбу з мадярськими верховладниками.

Дня 5. мая покористував ся др. Лукач зборами правительственного „сторонництва праці“, котрі мали попросити ся з дотеперішнім провідником гр. Куеном і при сій нагоді яко новий провідник виголосив промову вельми важну і знаменну для дальшого розвитку угорського переселеня. Перед тим виголосив др. Лукач програмову промову в соймі, відтак переговорив з опозицією, а настанку вступив посеред правит. сторонництва яко его провідник.

Коли змаганя гр. Куена до переведеня військової реформи з підмогою переговорів з Кошутівцями показали ся безуспішними, вступив др. Лукач на іншу дорогу, котра би его довела до тої самої цілі, і розпочав переговори з Юстівцями, щоби усунути обструкцію в соймі. Тим розпочав новий міністер-президент свою діяльність. Він переговорював з Юстом в справі виборчої реформи і в промові виголошеній в соймі подав головну основу виборчої реформи, котра не відбігає зовсім від заяв в сій справі его попередників, як ми в горі зазначили. До того однак потребує він помочи головно свого сторонництва праці.

Промова др. Лукача в сторонництві праці мала отже розкрити его гадки що до виглядів его мирних переговорів з опозицією і тому вижидано її з великим напруженєм.

Др. Лукач виголосив дня 5. с. м. в сторонництві праці справдешно боеву промову. Коли би він мав вигляди довести до порозуміння із сторонництвом Юста, або коли би вже доходило до порозуміння, тоді не виступав би др. Лукач з такою промовою. Він виправді на кінці промови зазначив, що не тратить ще

надії на порозумінє, однак перед тим розвояв ся вельми широко і то в яскравих і різних висловах проти обструкції і заповів боротьбу з нею. Др. Лукач зазначив, що поступованє обструкції є революційне і терористичне і що се приневолює також соймову більшість до тероризму, бо сторонництво праці не буде вагало ся ніяких способів, щоби зломити обструкцію і завести лад в соймі.

Ся різка промова міністра-предсідника відбила ся голосним гомоном в сторонництві праці. Коли би др. Лукач мав був певну надію на мирне порозумінє з Юстівцями, був би інакше промовляв, а ся різка, боева промова стає певним доказом, що переговори з Юстом стрічають великі перепони і тому міністер-предсідник вважав се konieczною вказати на боеву готовість сторонництва праці. Він хотів зазначити, що є провідником великого і сильного сторонництва, котре готове під его проводом станути до бою з обструкцією і сью готовість бажав він поставити перед очі опозиції. Переговори з Юстом тривають даліше і др. Лукач зазначив, що виробляє новий вачерк виборчої реформи а на его основі буде дальше пересправляти з опозицією.

Йосиф II. чи Ян Казимир?

(З нагоди святкування мнимої 250-літньої річниці встановленя львівського університету).

(Дальше).

3. Становище польської суспільности XVIII. ст. супроти академії Яна Казимира і сї упадок.

З початком XVIII. ст. відновила ся боротьба проти Єзуїтів і їх колегій у Львові. Коли Єзуїти зачали її розширяти, закупивши кілька сусідних домів, Краківська Академія постарала ся у короля Августа II. 1706. р. о інгібіційний рескрипт, котрим заборонено єзуїтським школам надавати академічні степені і відновлювати

покінчені вже спори о ерекцію Львівської Академії.

Але Єзуїти тим не зрадили ся і по довгих заходах 1758. р. вийшов з королівської канцелярії такий диплом:

„My August III., opieraając się na dekrete sądów naszych zadwornych we wtorek b. r. 1758. z kontrawersyj wynikłym, i dowiedziawszy się z załączonego do aktów przywileju koekwacyi wspomnianego uniwersytetu lwowskiego Tow. Jez. z Akademią krakowską, uważaliśmy za rzecz słuszną tenże przywilej jej zatwierdzić, tak żeby ten uniwersytet lwowski temi samemi prawami i przywilejami wszytkiemi cieszył się, jakeimi prawami i przywilejami na mocy konstytucyi królestwa 1635 albo w innym razie danej cieszył się akademія krakowska“ (Załęski III. 2. ст. 803).

Слідуючого року 1759. папа Климентий XIII. уділив булею „Cunctis ubique patent“ апостольської ауробати Львівській Академії Єзуїтів.

Се дало почин до завзятої боротьби зі стороны Краківської Академії. Хоч заходами патронів сеї академії і Пйярів видав король декрет інгібіційний проти Єзуїтів „ażeby podczas trwania procesu nie wazyli się uniwersytetu otwierac i promowac kogokolwiek do stopni akademickich“, рішили Єзуїти обходати 11. грудня 1759. р. святого поновного отвореня академії і надати при тій нагоді деяким ученикам академічні степені. Поет Франц Карпінський, що тодіж одержав докторський степенє, описав нам таку сцену. В часі процесів в костелі присланий з Замостя академік Янкевич запротестував проти акту промоції. „Jezuici strwożeni i zagniewani, w rozruchu niezmiernym, akademika protestującego się z kościoła wytrącić kazali, a ja (Карпінський) pewniejszej się rzeczy chwytając, berłem mojem w głowę go uderzywszy, dobrze przysługę szylęm, drugi zaś kolega mój, nowy doktor także filozofii, już go był za łeb zahaczył, i byłoby może co

Лев Толстой.

Виправа.

(Дальше).

V.

О семей вечером, покрыті порохом і помучені, ми вийшли в браму кріпости Н. Н. Сонце заходило і кидало скісні, рожеві лучі на мальовничі батерії і городи, що окружали кріпость, на засіяні, жовтіючі поля і на білі хмари, що нагромаджені докола східних гір і немовби наслідуючи їх, творили дивний, гарний ландшафт. Молодий півмісяць немов прозора хмаринка маячив на овиді. В авлі, розложеним коло брами на однім з дахів ліплянок, татарин скидував віруючих на молитву; жовтірска пісня, виспівана з молодих грудий з новою силою і енергією пляла в даль... Відпочивши і покріпивши ся троха, я удав ся до знайомого мені адютанта з просьбою, щоб поговорив про мій намір з генералом. На дорозі в передмістя, де я станув квартирою, я спостеріг річ, якої тут зовсім не надіав ся. Елегантна каретка, з якої виглядав модний капелюх і виривали ся звуки французкої мови, пролетіла обіч мене. Крізь отворені вікна квартири коменданта залітала ария якоїсь „Лівеньки“ або „Катеньки-польки“, вигривана на лихим, розстрівнім фортепьяні. В кантині, коло якої я переходив, сидло кількох писарів з папіросками в зубах, при чарках горівки і я

чув, як один з них говорив до другого: „перепрашаю дуже... що тичить ся політики, то Марія Григорівна у нас перша дама...“ Згорблений жид, в витертій халаті, з хоробливим лицем волік пискливу, пошовану катаринку і ціле передмістя гомоніло фіналом з „Люди!“: Дві жінки, шумлячи гальками, в шовкових на голові хусточках і з яскравими парасольками в руках пройшли попри мене з яскравими парасольками в руках по хіднику з дощок. Дві панни, одна в рожевій, друга в синій сукні, з відкритими головами стояли на ганку маленького димка і заносили ся від вимушеного, тоненького сьміху, з очевидною охотою звернути на себе увагу.

Офіцери в нових мундурах, білих рукавичках і блискучих шліфах парадували по улицах і бульварі. — Я найшов свого знайомого на партері генеральського дому. Я на силу вспів висказати ему мое бажанє і одержати від нього запевненє, що се дасть ся зробити, як коло вікна, при яким ми сиділи, перелетіла каретка, яку я вже перед тим бачив. З каретки висів високий, гарво збудований чоловік в мундурі піхоти з майорськими шліфами і пішов до генерала.

— Ах, не гнівайте ся, прошу — сказав адютант, встаючи з місця — я конечно мушу повідомити генерала.

— Хтож се приїхав? — запитав я.

— Графиня — відповів і запинаючи мундур, побіг на гору.

По кількох хвилях на ганок вийшов не високий, але дуже пристійний чоловік в мундурі без шліфів, з білим хрестом коло петельки. За ним йшов майор, адютант і ще якихсь двох офіцерів. В голосі, в ході, в руках генерала являв ся чоловік сьвідомий своєї високої вартости.

— Bon soir, madame la comtesse? — сказав, подаючи руку крізь вікно каретки. Ручка, в мягкой рукавичці стиснула его руку і гарне, усміхненє лице в жовтій капелюсі показало ся у вікні каретки. З цілої розмови, яка тревала кілька хвиль, я почув лише переходячи мимо, як генерал говорив з усміхом:

— Vous savez, que j'ai fait voen de combattre les infidèles prenez donc garde de le devenir? — В каретці роздав ся сьміх.

— Adieu donc, cher général.

— Non, à revoir — сказав генерал входячи на ступні сходів — n'oubliez pas, que je m'inoite pour la soiree du demain? — Каретка полетіла дальше.

„Ось є ще чоловік, думав я, вертаючи до дому, який мав всьо, за чим гонять Росіяни: рангу, багатство, значінє і чоловік сей в передодень бятви, яка одному тільки Богови відомо як скінчить ся, жартує з гарною жіркою і обіцяє пити у неї гербату на другий день, зовсім так само, якби стрінув ся з нею на балю.

У того самого адютанта, я пізнав чоловіка, який ще більше здивував мене. Молодий офіцер К., який визначав ся майже жіночою лагідністю і боязливостю, прийшов до адютанта, щоб вилити перед ним свою злість і обуренє на людей, які немовби інтригували проти нього, щоб усунути его від участі в слідуючій виправі. Говорив, що подібне поступованє є негідним, нетовариским, що він сього ніколи не забуде і т. д. Вираз его лица, якому я уважно приглядав ся і звук его голосу, котрому я прислухував ся, переконали мене, що він зовсім не удавав, що був дійсно глибоко обуреним і засумованим тим, що не дозволили ему піти стріляти до Черкесів і бути виставленим на їх стріли. Був сим так загрижений, як дитина, яку стрінула незаслужена кара... Я зовсім вже нічого не розумів.

VI.

О десятий вечером військо мало вирушити. О пів до девятої і сів на коня і поїхав до генерала; а що здасть ся і він і его адютант мусіли мати багато роботи, тож я задержав ся на улиці, привязав коня до паркану і усів на присілі, намірюючи дігнати генерала, скоро лише виїде.

Місце сончного жару і сьнева заняв холод ноци і лагідне сьвітло молодого місяця, який витворюючи докола себе блідо яснюче на темнім тлі неба півколесо, почав заходити. Крізь вікна домів і щілини у віконцях

